

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 233/2010-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 24. novembra 2010 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka a zo sudcov Marianny Mochnáčovej a Petra Brňáka v konaní o sťažnosti J. C., J., zastúpeného advokátom JUDr. F. K., P., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 190/2008 z 24. novembra 2009 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. C. podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 190/2008 z 24. novembra 2009 porušené bolo.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 190/2008 z 24. novembra 2009 zrušuje a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. J. C. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 303,31 € (slovom tristotri eur a tridsaťjeden centov), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný vyplatiť na účet jeho právneho zástupcu JUDr. Františka Komku do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti J. C. vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 3. marca 2010 doručená sťažnosť J. C., J. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. F. K., P., ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 190/2008 z 24. novembra 2009 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu“).

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva: *„Sťažovateľ ako žalobca sa... žalobou podanou na... Okresnom súde v Starej Ľubovni dňa 7. 4. 2003 domáhal voči žalovanému náhrady škody spôsobenej pracovným úrazom, ktorý sa stal 27. 3. 1996.*

V rámci uplatneného nároku... žiadal žalobca priznať náhradu za bolesť v sume 8.550,- Sk (zodpovedajúcu dvojnásobku pripadajúcej za základný počet bodov určených lekárskeho posudkom), náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 1.005.500,- Sk (zodpovedajúcej zvýšeniu na 50-násobok sumy za základný počet bodov určených lekárskeho posudkom) a náhrady za stratu na zárobku počas trvania práceneschopnosti a po skončení práceneschopnosti (úrazovej renty).

Okresný súd Stará Ľubovňa... rozsudkom zo 14. 12. 2006 sp. zn. 4C 22/2003-284 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi z titulu bolestného sumu 4.275,- Sk, z titulu sťaženia spoločenského uplatnenia sumu 5.100,- Sk...

V prevyšujúcej časti uplatnených náhrad bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia žalobu zamietol, zároveň rozhodol, že v ďalšej prevyšujúcej časti nároky náhrad za stratu na zárobku vylúčil na samostatné konanie...

Proti rozsudku... podal... sťažovateľ odvolanie, o ktorom Krajský súd v Prešove... rozsudkom z 11. 2. 2008 sp. zn. 8Co 28/2007 rozhodol tak, že rozsudok súdu I. stupňa v zamietajúcom výroku zmenil tak, že uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi z titulu sťaženia spoločenského uplatnenia sumu 381.900,- Sk (20-násobok sumy zodpovedajúcej základnému počtu bodov), vo výroku o zamietnutí žaloby nad sumu 4.275,- Sk z titulu bolestného a vo výroku o zamietnutí žaloby nad sumu 387.000,- Sk z titulu sťaženia spoločenského uplatnenia rozsudok súdu I. stupňa potvrdil...

Proti rozsudku Krajského súdu... podala dovolanie vedľajšia účastníčka, ktorá navrhovala, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Svoje dovolanie odôvodnila nesprávnym právnym posúdením veci.

O dovolaní vedľajšieho účastníka rozhodol... Najvyšší súd SR uznesením sp. zn. 4Cdo 190/2008 z 24. 11. 2009 tak, že rozsudok Krajského súdu... a rozsudok Okresného súdu Stará Ľubovňa... vo výroku o povinnosti žalovaného uhradiť žalobcovi z titulu bolestného sumu 4.275,- Sk a z titulu sťaženia spoločenského uplatnenia sumu 5.100,- Sk... a vo výroku o zamietnutí návrhu v prevyšujúcej časti uplatnených náhrad bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia zrušil a konanie zastavil.

Po právoplatnosti uznesenia vec postupuje Sociálnej poisťovni...

Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že v preskúmvanej veci dňom 1. 1. 2004 zanikla právomoc súdov na konanie a rozhodovanie o uplatnených nárokoch na náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, a to prijatím zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, ktorý nadobudol účinnosť dňom 1. 1. 2004.“

Podľa sťažovateľa „Najvyšší súd SR... uznesením 4Cdo 190/2008 zo dňa 24. 11. 2009 rozhodol nezákonne a svojím rozhodnutím zasiahol do základného práva... na súdnu a inú právnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1, 2 Ústavy SR a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 prvá veta Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Ústavný súd SR vo svojej judikatúre viackrát opakovane zdôraznil nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov, ktorá sa uskutočňuje v ústavnom a zákonom procesnoprávnom a hmotnoprávnom rámci.

Procesnoprávny rámec predstavujú predovšetkým princípy riadneho a spravodlivého procesu ako vyplývajú z čl. 46 a nasl. Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

Jedným z týchto princíпов predstavujúcim súčasť práva na riadny proces (čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, čl. 6 ods. 1 Dohovoru) a vylučujúcim ľubovôľu pri rozhodovaní je aj povinnosť súdu svoje rozhodnutia odôvodniť (§ 157 ods. 1 OSP), a to spôsobom zakotveným v § 157 ods. 2 OSP.

Z odôvodnenia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na strane jednej a právnymi závermi na strane druhej.

V prípade, kedy sú právne závery súdu v extrémnom nesúlade s vykonanými skutkovými zisteniami alebo z nich žiadnej nožnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, resp. s čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

Keďže NS SR ako súd dovolací nerespektoval kautely určujúce minimálnu mieru racionality a konzistencie skutkovej a právnej argumentácie, naopak, rozhodol v rozpore s doterajšou ustálenou judikatúrou (R NS SR 2Cdo 253/2004 uverejnený v časopise Zo súdne praxe 2/2006), podľa ktorého právomoc súdov nieje daná na prejednanie žaloby zamestnanca na náhradu škody voči zamestnávateľovi spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania vo veci nárokov na náhradu straty na zárobku počas trvania práceneschopnosti, náhrady straty na zárobku po skončení práceneschopnosti a uznání plnej invalidity za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia v základnej výške a účelne vynaložených nákladov spojených s liečením, ktoré vznikli do 31. 12. 2003, ale ak boli uplatnené až po 1. 1. 2004. O týchto nárokoch po 1. 1. 2004 rozhoduje Sociálna poisťovňa podľa zák. č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Z poznámky k tomuto judikátu vyplýva, že nároky zamestnancov vyplývajúcich zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania (pokiaľ boli medzi účastníkmi pracovnoprávneho vzťahu sporné), prejednávali a rozhodovali o nich súdy až do 1. 1. 2004. Preto všetky konania začaté pred týmto dátumom musia ukončiť súdy.

Kedže v prejednávanej veci konanie bolo začaté dňom 7. 4. 2003 podaním žaloby žalobcom na Okresnom súde Stará Ľubovňa, je preto zákonné a je daná právomoc súdov (§ 7 OSP) ukončiť začaté konanie rozhodnutím súdu, a to vydaním rozhodnutia v merite veci, ako aj o náhrade trov konania a nie je daná právomoc v dôsledku začatého konania sociálnej poisťovne podľa osobitného zákona, ktorým je zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení.

Naviac, sťažovateľ ako žalobca si vo svojej žalobe uplatňoval zvýšenú náhradu za bolesť, ako aj zvýšenú náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, pričom so zreteľom na to, kedy došlo k pracovnému úrazu bolo potrebné podmienky jeho vzniku a rozsah odškodnenia posúdiť podľa vyhl. 32/1965 Zb. o odškodňovaní bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia, čo o zvýšení takéhoto odškodnenia týchto jedorázových plnení môže rozhodnúť len súd podľa výslovného znenia ustanovenia § 7 ods. 3 cit. vyhl. Z tohto teda vyplýva, že právny predpis platný v čase uplatnenia nároku žalobcom výslovne zveruje rozhodovanie o tomto nároku súdu.“

Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd v predmetnej veci po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie rozhodol týmto nálezom:

„1. Základné právo J. C. na súdnu a inú právnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy SR uznesením Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo 190/2008 zo dňa 24. 11. 2009 porušené bolo.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo 190/2008 zo dňa 24. 11. 2009 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie, v ktorom bude rozhodnuté aj o náhrade trov konania pred Ústavným súdom SR.“

Ústavný súd sťažnosť sťažovateľa uznesením č. k. I. ÚS 233/2010-14 z 30. júna 2010 v časti, v ktorej namieta porušenie svojho práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením najvyššieho súdu, prijal na ďalšie konanie. Vo zvyšnej časti sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú. Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie vyzval účastníkov konania, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedu najvyššieho súdu zároveň vyzval, aby sa vyjadril k prijatej sťažnosti.

Najvyšší súd na výzvu ústavného súdu reagoval podaním č. KP 4/2010-31 z 26. apríla 2010 doručeným ústavnému súdu 29. apríla 2010, v ktorom okrem iného uviedol: *«So zreteľom na nejednotnosť rozhodovania súdov Slovenskej republiky v otázke, do právomoci ktorého orgánu patrí od účinnosti zákona o sociálnom poistení rozhodovanie o nárokoch vyplývajúcich z pracovného úrazu a choroby z povolania, sa na návrh predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (§ 21 ods. 3 písm. b/ zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov) uskutočnilo spoločné rokovanie občianskoprávneho a správneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Na tomto rokovaní bolo prijaté stanovisko (§ 22 ods. 1 písm. a/ zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov), ktoré bolo neskôr publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 27/2006. Podľa tohto stanoviska rozhodovanie o nárokoch na náhradu za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti alebo pri uznaní invalidity alebo čiastočnej invalidity, o náhrade za stratu na dôchodku a o náhrade nákladov na výživu pozostalých, vzniknutých z pracovných úrazov alebo chorôb z povolania do 31. decembra 2003, patrí do právomoci súdu, aj keď nároky boli uplatnené po účinnosti zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. V odôvodnení stanoviska je (o. i.) uvedené, že nároky zamestnanca vyplývajúce zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania do 31. decembra 2003 prejednávajú a rozhodujú o nich súdy ako o spore, ktorý vyplýva z pracovného vzťahu (§ 7 ods. 1 O. s. p.). Išlo o nároky na náhradu za stratu na zárobku alebo stratu na dôchodku, za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, účelne vynaložené náklady spojené s liečením a vecnú škodu [§ 198 ods. 1 písm. a/ až d/ zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce (ďalej len „Zákonník práce“)]. I keď zákon o sociálnom poistení priniesol rozličné zmeny, ktoré vo svojej podstate zasiahli aj do právomoci súdu v týchto veciach, právomoc Sociálnej poisťovne nie je ani po 1. januári 2004 daná vo veciach nárokov na zvýšenie bodového hodnotenia sťaženia spoločenského uplatnenia, lebo v zmysle zákona o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia o týchto nárokoch rozhoduje súd (§ 5 ods. 5 zákona o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia). Za týchto okolností by názor,*

podľa ktorého nie je daná právomoc súdu vo veciach nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, v konečnom dôsledku znamenal odmietnutie spravodlivosti (denegatio iustitiae), čo je v rozpore s článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

V súlade s prijatým stanoviskom rozhodujú všetky senáty správneho kolégia a senáty občianskoprávneho kolégia, s výnimkou jedného senátu, ktorý svoj odlišný názor prezentuje aj v rozhodovacej činnosti. Dôkazom toho je aj sťažnosťou napadnuté uznesenie.

Mám za to, že ústavná sťažnosť je dôvodná, pretože sťažnosťou napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu zasiahlo do ústavného práva účastníka garantovaného mu v čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky. Bola porušená požiadavka právnej istoty a predvídateľnosti súdnych rozhodnutí.»

Predseda najvyššieho súdu zároveň súhlasil s upustením od súdneho pojednávania.

Sťažovateľ v liste doručenom ústavnému súdu 4. augusta 2010 prostredníctvom svojho právneho zástupcu uviedol, že netrvá na ústnom pojednávaní pred ústavným súdom, pričom neuviedol žiadne nové argumenty ani skutočnosti, ktoré by ústavný súd bral do úvahy pri rozhodovaní vo veci samej.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania upustil podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) od ústneho pojednávania v danej veci, pretože po oboznámení sa so sťažnosťou, jej prílohami a vyjadreniami účastníkov konania dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Podľa sťažovateľa došlo k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, pretože najvyšší súd pri rozhodovaní o dovolaní rozhodol v rozpore s doterajšou ustálenou judikatúrou, pričom poukázal na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 253/2004.

Ústavný súd zo sťažnosti a z k nej priložených príloh zistil, že sťažovateľ sa žalobou podanou Okresnému súdu Stará Ľubovňa (ďalej len „okresný súd“) domáhal zaplataenia náhrady škody spôsobenej pracovným úrazom, ktorý sa stal v roku 1996, pričom okrem iného žiadal priznať náhradu za bolesť v sume 8 500 Sk, za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 1 005 500 Sk a za stratu na zárobku počas práceneschopnosti. Okresný súd rozsudkom č. k. 4 C 22/2003-284 zo 14. decembra 2006 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) priznal náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 5 100 Sk a náhradu za bolesť v sume 4 275 Sk. V prevyšujúcej časti uplatnených náhrad bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia žalobu zamietol. Krajský súd v Bratislave ako súd odvolací na odvolanie sťažovateľa rozsudkom sp. zn. 8 Co 28/2007 z 11. februára 2008 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) zmenil rozsudok okresného súdu tak, že zaviazal žalovaného zaplatiť sťažovateľovi z titulu spoločenského uplatnenia sumu 381 900 Sk a vo výroku o zamietnutí žaloby nad sumu 4 275 Sk z titulu bolestného a vo výroku o zamietnutí žaloby nad sumu 387 000 Sk z titulu sťaženia spoločenského uplatnenia rozsudok okresného súdu potvrdil. Proti rozsudku krajského súdu podala Sociálna poisťovňa ako vedľajšia účastníčka dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd napadnutým uznesením, ktorým zrušil rozsudok okresného súdu a rozsudok krajského súdu vo výrokoch týkajúcich sa zaplataenia bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia, konanie zastavil a vec postúpil na ďalšie konanie Sociálnej poisťovni z dôvodu nedostatku právomoci súdov na rozhodnutie vo veci.

V relevantnej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sa okrem iného uvádza: *«Dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu je v prvom rade prípustné (a súčasne dôvodné) vtedy, ak je konanie postihnuté vadami taxatívne uvedenými v § 237 O. s. p., ktoré spôsobujú tzv. zmätočnosť rozhodnutia odvolacieho súdu. K týmto vadám prihliada dovolací súd – ak je dovolanie podané včas a na to oprávneným subjektom – z úradnej povinnosti (§ 242 ods. 1 veta druhá O. s. p.). Podľa názoru dovolacieho súdu v prejednávanej veci je daná existencia takejto vady a to vada vyplývajúca z ustanovenia § 237 písm. a) O. s. p.*

Podľa § 237 písm. a) O. s. p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov.

V občianskom súdnom konaní súdy prejednávajú a rozhodujú spory a iné právne veci, ktoré vyplývajú z občianskoprávných, pracovných, rodinných, obchodných a hospodárskych vzťahov, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány (§ 7 ods. 1 O. s. p.).

V občianskom súdnom konaní súdy preskúmavajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány (§ 7 ods. 2 O. s. p. v znení do 14. 10. 2008).

Iné veci prejednávajú a rozhodujú súdy v občianskom súdnom konaní, len ak to ustanovuje zákon (§ 7 ods. 3 O. s. p.).

Citované ustanovenie § 7 ods. 1 až 3 O. s. p. určuje právomoc súdov v občianskom súdnom konaní, t. j. právomoc občianskoprávných súdov. V ods. 1 tohto ustanovenia sa právomoc občianskoprávných súdov určuje vymedzením právnych vzťahov, o ktorých konajú a rozhodujú súdy. Sú to vzťahy občianskoprávne, pracovné, rodinné, obchodné a hospodárske. Pri skúmaní takto určenej právomoci rozhoduje obsah právneho vzťahu, t. j. práva a povinnosti, a nie iba jeho úprava konkrétnym právnym odvetvím hmotného práva. Právomoc súdu je základnou procesnou podmienkou, ktorej splnenie súd skúma z úradnej povinnosti v každom štádiu konania a na každom stupni (§ 103 O. s. p.). Jej nedostatok je neodstrániteľný a vedie k zastaveniu konania (§ 104 ods. 1 O. s. p.). Nemožno však vylúčiť situáciu, keď skôr ako súd rozhodne o zastavení konania pre nedostatok právomoci, nastane právna skutočnosť, ktorou sa založí právomoc súdu na konanie vo veci, či už výslovným ustanovením zákona alebo takou zmenou obsahu právneho vzťahu, ktorou sa zmení jeho charakter tak, že pôjde o niektorý z právnych vzťahov uvedených v § 7 ods. 1 O. s. p. Rovnako tak môže byť zákonom zmenený obsah právneho vzťahu (dovtedy zakladajúci právomoc súdu) takým spôsobom, že sa pretransformuje na iný právny vzťah a súd právomoc na konanie vo veci stratí (právomoc súdu zanikne).

V prejednávanej veci, po vylúčení uplatnených nárokov na náhradu za stratu na zárobku počas práceneschopnosti a po skončení práceneschopnosti na samostatné konanie, bol predmetom konania nárok na náhradu škody z pracovného úrazu a to vo forme náhrady za bolesť zvýšenej na 2-násobok sumy zodpovedajúcej základnému počtu bodov určenému lekárskeho posudkom a vo forme náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšenej na

50-násobok sumy zodpovedajúcej základnému počtu bodov určenému lekárskeým posudkom. K pracovnému úrazu došlo dňa 27. 3. 1996, pričom konanie bolo začaté podaním žaloby 7. apríla 2003. Podľa právnej úpravy platnej do 31. 12. 2003 išlo o nárok vyplývajúci z pracovnoprávneho vzťahu upraveného právnym odvetvím pracovného práva - Zákonníkom práce (nárok zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze). Obsahom právneho vzťahu vyplývajúceho zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu vzniknutú pracovným úrazom bolo právo zamestnanca na poskytnutie plnení spočívajúcich okrem iného aj v náhrade za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia a povinnosť zamestnávateľa tieto plnenia poskytnúť. Na prejednanie a rozhodnutie sporu o týchto (čiastkových) nárokoch bola v zmysle § 7 ods. 1 O. s. p. daná právomoc súdu.

Dňom 1. januára 2004 nadobudol účinnosť zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“), ktorý zrušil, okrem iných, aj dovtedy platné ustanovenia §§ 198 ods. 1 písm. a) až c) a 199 až 213 Zákonníka práce (zákona č. 311/2001 Z. z. účinného od 1. 4. 2002). V rámci pracovnoprávnej zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania zostal zamestnancovi zachovaný len nárok na náhradu vecnej škody. Zákonné poistenie zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania bolo týmto zákonom nahradené úrazovým poistením. Vyplýva to z ustanovenia § 294 bodu 16 tohto zákona, ktorým bol zrušený zákon č. 274/1994 Z. z. o Sociálnej poisťovni v znení neskorších predpisov, ktorým bolo dovtedy upravené zákonné poistenie zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania, ako aj z jeho ďalších ustanovení, napr. z § 280 ods. 2, podľa ktorého zostatok finančných prostriedkov základného fondu zodpovednosti za škodu k 31. decembru 2003 je s účinnosťou od 1. januára 2004 príjmom základného fondu úrazového poistenia, alebo z § 280 ods. 4, podľa ktorého sumy na dlžnom poistnom z poistenia zodpovedností zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania vzniknuté pred 1. januárom 2004, ktoré boli zaplatené alebo vymožené po 31. decembri 2003, sú príjmom základného fondu úrazového poistenia. Úrazové poistenie ako poistenie pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu, služobného úrazu a choroby z povolania bolo upravené ako súčasť systému sociálneho poistenia. V zmysle § 16 zákona o sociálnom poistení povinne úrazovo poistený je zamestnávateľ okrem zamestnávateľa sudcu podľa

osobitného predpisu a zamestnávateľa prokurátora podľa osobitného predpisu. Podľa § 17 ods. 1 tohto zákona nárok na úrazové dávky z úrazového poistenia zamestnávateľa má jeho zamestnanec po splnení podmienok ustanovených týmto zákonom. Poistné na úrazové poistenie platí zamestnávateľ (§ 128 ods. 8 uvedeného zákona). Zároveň bol týmto zákonom nahradený dovtedajší systém odškodňovania pracovných úrazov a chorôb z povolania (pri ktorom mal poškodený zamestnanec alebo iná oprávnená osoba priamy nárok na náhradu škody proti zamestnávateľovi, pri ktorom v prípade spornosti o tomto nároku rozhodovali súdy, a pri ktorom, ak nárok vznikol v čase zákonného poistenia zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a chorobe z povolania, mal zamestnávateľ právo, aby Sociálna poisťovňa za neho hradila preukázané nároky alebo aby mu zaplatila ním uhradenú škodu) systémom úrazového poistenia (pri ktorom v prípadoch zodpovednosti zamestnávateľa za poškodenie zdravia alebo úmrtie v dôsledku pracovného úrazu a choroby z povolania vzniká zamestnancovi alebo inej oprávnenej osobe nárok na úrazové dávky pri splnení podmienok podľa tohto zákona. Plnenia vyplývajúce z nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, s výnimkou nároku na náhradu vecnej škody, ktoré vznikli po účinnosti zákona o sociálnom poistení, teda od 1. 1. 2004, sú dávkami úrazového poistenia (úrazovými dávkami), o ktorých na základe žiadosti poškodeného (ak zákon o sociálnom poistení neustanovuje inak) rozhoduje Sociálna poisťovňa. Rozhodovanie o týchto plneniach preto nepatrí do právomoci súdu. Len nárok na náhradu vecnej škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania zostal nárokom zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania (nestal sa úrazovou dávkou), teda nárokom z pracovnoprávneho vzťahu, o ktorom v prípade sporu rozhoduje súd.

Uspokojovanie nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, rieši zákon o sociálnom poistení v prechodných ustanoveniach a to v §§ 251, 259, 260, 272 a 275. Treba pritom brať do úvahy, že vznik týchto nárokov nemusí byť časovo totožný so vznikom pracovného úrazu alebo choroby z povolania, a že k 1. januáru 2004 tu mohli byť rôzne situácie. Mohlo ísť o nároky, o ktorých bolo právoplatne rozhodnuté súdom, ale k uvedenému dňu neboli splnené alebo neboli splnené v celom rozsahu, alebo mohlo ísť o prípady, keď plnenia z týchto nárokov boli vyplácané, či už na základe súdneho rozhodnutia alebo na základe

dohody alebo fakticky a nárok na ich výplatu k tomuto dňu trval (najmä v prípade opakujúcich plnení), pričom mohli byť vyplácané zamestnávateľmi, resp. ich právnymi nástupcami, alebo Sociálnou poisťovňou, prípadne mohlo ísť o sporné nároky uplatnené v súdnom konaní, ktoré nebolo k uvedenému dňu právoplatne skončené alebo nároky vôbec neuplatnené.

Tým, že zákon o sociálnom poistení v § 251 ods. 1 stanovil, že pracovný úraz a choroba z povolania uznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004 sa považujú od 1. januára 2004 za pracovný úraz a chorobu z povolania podľa tohto zákona, umožnil aj uspokojovanie týchto nárokov (nárokov, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004) z úrazového poistenia. Pokiaľ totiž v zmysle § 2 písm. c) uvedeného zákona je úrazovým poistením poistenie pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu a choroby z povolania a za pracovný úraz a chorobu z povolania podľa tohto zákona sa považuje aj pracovný úraz a choroba z povolania uznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, potom úrazové poistenie je poistením aj pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu a choroby z povolania uznaných podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004. Preto aj plnenia vyplývajúce z nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, s výnimkou nároku na náhradu vecnej škody, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, treba po 31. decembri 2003 považovať za dávky úrazového poistenia podľa zákona o sociálnom poistení. Za takéto dávky ich označuje aj samotný nadpis týkajúci sa ustanovení §§ 259 až 272 a 275 tohto zákona. Plnenia vyplývajúce z nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, priznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004 považuje po 31. decembri 2003 výslovne za dávky podľa zákona o sociálnom poistení aj § 260 ods. 1 tohto zákona, a to v sume, v akej patrili k 31. decembru 2003, pričom zároveň stanovuje, že ak nárok na ich výplatu k tomuto dňu trval, vyplácajú sa aj po tomto dni za podmienok ustanovených predpismi účinnými do 31. decembra 2003, ak nie je ustanovené inak.

Ak sa za úrazové dávky výslovne označujú plnenia priznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, tým viac za takéto dávky treba považovať aj plnenia vyplývajúce z uvedených nárokov, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, o ktorých nebolo do tohto dňa právoplatne rozhodnuté a podľa § 259 ods. 1 zákona o sociálnom poistení sa má

o nich rozhodnúť podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003 s odchýlkami ďalej uvedenými. Podľa týchto predpisov má byť podľa uvedeného ustanovenia rozhodnuté

O priznaní náhrady škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania za obdobie pred 1. januárom 2004, aj keď o náhrade škody už bolo právoplatne rozhodnuté.

I keď sa v tomto ustanovení výslovne neuvádza, kto má rozhodnúť, z predmetu právnej úpravy sociálneho poistenia možno dospieť k záveru, že týmto subjektom môže byť, okrem výnimky vyplývajúcej z ustanovenia § 272 ods. 11 zákona o sociálnom poistení, len Sociálna poisťovňa, resp. jej organizačné zložky. Zákon o sociálnom poistení je totiž nielen hmotnoprávnym predpisom upravujúcim rozsah sociálneho poistenia a v rámci neho aj úrazového poistenia a právne vzťahy pri jeho vykonávaní, ale zároveň aj procesnoprávnym predpisom upravujúcim konanie vo veciach úrazového poistenia. Ustanovenie § 172 ods. 2 tohto zákona určuje, že v konaní vo veciach úrazového poistenia rozhoduje o právach a povinnostiach účastníkov právnych vzťahov úrazového poistenia Sociálna poisťovňa. Aj keď ustanovenie § 272 zákona o sociálnom poistení bolo novelou vykonanou zákonom č. 677/2006 Z. z. s účinnosťou od 1. 1. 2007 doplnené o odsek 11, podľa ktorého spory o nárokoch podľa odsekov 9 a 10 (teda o nárokoch na náhradu za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti alebo pri uznaní invalidity alebo čiastočnej invalidity, na náhradu za stratu na dôchodku a na náhradu na výživu pozostalých, ak konanie o nich nebolo právoplatne skončené do 31. 12. 2003, resp. do 31. 7. 2006) rozhodujú sudy, nič to nemení na charaktere týchto plnení ako dávok úrazového poistenia. Ustanovenia §§ 259, 260, 272 a 275 určujú hmotnoprávnu úpravu, ktorú má Sociálna poisťovňa, resp. aj súd v prípade nárokov podľa § 272 ods. 9 a 10, použiť pri rozhodovaní o priznaní nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, a to za obdobie do 31. decembra 2003 a po tomto dni, resp. ktoré má použiť Sociálna poisťovňa pri vyplácaní plnení z týchto nárokov, pričom za rozhodnutie sa v zmysle § 209 ods. 1 posledná veta zákona o sociálnom poistení považuje aj samotné poskytnutie dávky. Určenie hmotnoprávnej úpravy, ktorá sa má použiť (i keď ňou má byť pracovnoprávna úprava účinná do 31. 12. 2003), nič nemení na tom, že plnenia vyplývajúce z týchto nárokov sa priznávajú a vyplácajú ako dávky úrazového poistenia. Z uvedeného potom možno vyvodíť, že účinnosťou zákona o sociálnom poistení došlo k takej zmene

v obsahu právneho vzťahu vyplývajúceho zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania (pri zachovaní všetkých nárokov, ktoré vznikli do jeho účinnosti), s výnimkou nároku na náhradu vecnej škody, ktorá mala za následok zmenu jeho charakteru, resp. jeho nahradenie právnym vzťahom úrazového poistenia. Dovtedy súkromnoprávny vzťah sa zmenil na vzťah verejnoprávny a nárok na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, uplatnený napr. vo forme náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia nadobudol povahu nároku na úrazovú dávku. Táto zmena zákonnej právnej úpravy mala za následok zánik právomoci súdu v zmysle § 7 ods. 1 O. s. p. rozhodovať o nárokoch na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, s výnimkou nároku na náhradu vecnej škody a s výnimkou nárokov vyplývajúcich z § 272 ods. 11 zákona o sociálnom poistení. Uvedené ustanovenie § 272 ods. 11 zákona o sociálnom poistení v spojení s § 7 ods. 3 O. s. p. výslovne zakladá právomoc súdov rozhodovať vo veciach úrazového poistenia len ak ide o nároky na náhradu za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti alebo pri uznaní invalidity alebo čiastočnej invalidity, na náhradu za stratu na dôchodku a na náhradu na výživu pozostalých, pokiaľ konanie o nich nebolo právoplatne skončené do 31. 12. 2003, resp. do 31. 7. 2006. S použitím logického výkladového pravidla argumentum a contrario (dôkaz z opaku) možno dospieť k záveru, že na rozhodovanie v sporoch o iných nárokoch, ako sú uvedené v tomto ustanovení, právomoc súdov daná nie je. Od 1. januára 2004 tak súdy nemajú právomoc rozhodovať o nárokoch na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania (s výnimkou nároku na náhradu vecnej škody a s výnimkou nárokov uvedených v § 272 ods. 11 zákona o sociálnom poistení), ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, ani právomoc dokončiť začaté konania o týchto nárokoch, ak boli začaté pred týmto dňom.

V prípade nárokov na zvýšenie náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia (ako foriem náhrady škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania), ktoré vznikli pred 1. januárom 2004, nemožno právomoc súdov vyvodzovať z ustanovenia § 7 ods. 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb. o odškodňovaní bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 32/1965 Zb.“), platnej v čase vzniku týchto nárokov. V zmysle § 7 ods. 3 O. s. p. právomoc súdov

prejednávať iné veci (teda aj veci vyplývajúce z právnych vzťahov úrazového poistenia) možno ustanoviť len zákonom (nie vyhláškou). Okrem toho účelom ustanovenia § 7 ods. 3 uvedenej vyhlášky bolo umožniť zvýšenie odškodnenia za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia i nad maximálne sumy stanovené týmto predpisom na základe rozhodnutia súdu, teda nie na základe dohody účastníkov zodpovednostného vzťahu, pričom rozhodovanie súdu mohlo prichádzať do úvahy len pokiaľ bola inak daná jeho právomoc na rozhodovanie o právach a povinnostiach vyplývajúcich z tohto vzťahu. V zmysle § 203 zák. č. 65/1965 Zb. (Zákonníka práce účinného do 31. marca 2002) boli príslušné orgány splnomocnené vyhláškou určiť len výšku, do ktorej možno poskytnúť náhradu za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia a upraviť určovanie výšky náhrady v jednotlivých prípadoch. Uvedené ustanovenie vyhlášky teda nemožno vykladať tak, že by nárok na zvýšenie náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia, ako jeden z nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, bol vylúčený z rozhodovacej právomoci Sociálnej poisťovne vo veciach právnych vzťahov vyplývajúcich z úrazového poistenia. Pokiaľ rozhodovanie opravách a povinnostiach vyplývajúcich z verejnoprávneho vzťahu úrazového poistenia bolo od 1. januára 2004 zverené Sociálnej poisťovni, potom táto verejnoprávna inštitúcia je oprávnená rozhodovať nielen o priznaní a výplate úrazovej dávky, ktorou je aj náhrada za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia, ale i o zvýšení týchto náhrad v zmysle § 7 ods. 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb. Správnosť aplikácie uvedeného ustanovenia Sociálnou poisťovňou môže byť preskúmaná súdom len v konaní podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku, teda v správnom súdnictve.

So zreteľom na uvedené v preskúmanej veci dňom 1. 1. 2004 zanikla právomoc súdov na konanie a rozhodovanie o uplatnených nárokoch na náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia (ktoré po vylúčení ostatných nárokov na samostatné konanie zostali predmetom konania). Prejednanie veci súdmi bolo preto postihnuté vadou vyplývajúcou z ustanovenia § 237 písm. a) O. s. p., t. j. nedostatkom právomoci súdov na rozhodnutie vo veci. Dovolací súd preto z tohto dôvodu rozsudok odvolacieho. súdu ako i rovnakou vadou postihnutý rozsudok súdu prvého stupňa, s výnimkou výroku o vylúčení ostatných nárokov na samostatné konanie, zrušil a podľa § 243b ods. 3 O. s. p. konanie zastavil. Zároveň podľa § 243b ods. 3 O. s. p. rozhodol, že po právoplatnosti uznesenia vec

postupuje Sociálnej poisťovni so sídlom v Bratislave, Ul. 29. augusta č. 8, t. j. orgánu do právomoci ktorého patrí rozhodovanie o uplatnenom nároku.»

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 prvej vety ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Sťažovateľ sa sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením najvyššieho súdu.

Ústavný súd vo svojej judikatúre konštantne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov, a že jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných ľudských práv (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05).

Z čl. 1 ods. 1 ústavy vyplýva, že Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. K znakom právneho štátu a medzi jeho základné hodnoty patrí neoddeliteľne princíp právnej istoty, ktorého neopomenuteľným komponentom je predvídateľnosť práva.

Súčasťou uvedeného princípu je tiež požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď (napr. m. m. I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99), teda to, že obdobné situácie musia byť rovnakým spôsobom právne posudzované.

Vzhľadom na to, že zákonodarca nie vždy upraví všetky vzťahy, ktoré je oprávnený a povinný regulovať, tak ako to bolo aj v prípade sťažovateľa, dochádza k situáciám, keď všeobecné súdy posúdia obdobný vzťah odlišne, a tak judikatúra nie je v rovnakých prípadoch jednotná.

Zjednocovanie judikatúry všeobecných súdov je podľa zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [§ 8 ods. 3, § 20 ods. 1 písm. b), § 21, § 22 a § 23 ods. 1 písm. b)] zverené práve najvyššiemu súdu (resp. jeho plénu a kolégiám), keď mu okrem iného priznáva aj právomoc zaujímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov (I. ÚS 17/01, III. ÚS 346/05).

Vzhľadom na rozdielnu rozhodovaciu prax krajských súdov a jednotlivých senátov najvyššieho súdu v otázke, do právomoci ktorého orgánu patrí rozhodovanie o nárokoch vyplývajúcich z pracovného úrazu a choroby z povolania po prijatí zákona č. 461/2003 Z. z. *o sociálnom poistení (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“)*, využil najvyšší súd svoju právomoc týkajúcu sa zjednocovania judikatúry všeobecných súdov. Občianskoprávne a správne kolégium najvyššieho súdu prijalo k uvedenej otázke stanovisko publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 27/2006 („ďalej len stanovisko č. 27/2006“), na ktoré poukázal predseda najvyššieho súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti:

„V občianskom súdnom konaní súdy prejednávajú a rozhodujú spory a iné právne veci, ktoré vyplývajú z občianskoprávných, pracovných, rodinných, obchodných a hospodárskych vzťahov, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány (§ 7 ods. 1 O. s. p.). Iné veci prejednávajú a rozhodujú súdy v občianskom súdnom konaní, len ak to ustanovuje osobitný zákon (§ 7 ods. 3 O. s. p.). Ak vec nespadá do právomoci súdov, alebo ak má predchádzať iné konanie, súd postúpi vec po právoplatnosti uznesenia o zastavení konania príslušnému orgánu (§ 104 ods. 1, druhá veta pred bodkočiarkou O. s. p.).

Nároky zamestnanca vyplývajúce zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania (pokiaľ boli medzi účastníkmi pracovnoprávneho vzťahu sporné) prejednávali a rozhodovali o nich súdy ako o spore, ktorý vyplýva z pracovného vzťahu (§ 7 ods. 1 O. s. p.). Išlo o nároky na náhradu za stratu na zárobku alebo stratu na dôchodku (počas práceneschopnosti a po skončení práceneschopnosti alebo pri uznám invalidity alebo čiastočnej invalidity), za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, účelne vynaložené náklady spojené s liečením a vecnú škodu [§ 198 ods. 1 písm. a) až d) zákona č. 311/2001 Zákonníka práce v znení účinnom do 1. januára 2004].

Zákon o sociálnom poistení však priniesol rozličné zmeny, ktoré vo svojej podstate zasiahli aj do právomoci súdu v týchto veciach. Z bodu 27 ustanovenia § 294 citovaného zákona je zrejmé, že (okrem iného) bolo zrušené ustanovenie § 198 ods. 1 písm. a) až c) Zákonníka práce (zákon č. 311/2001 Z. z.) a tiež aj jeho ustanovenia § 199 až 213, takže jediným nárokom upraveným v Zákonníku práce z titulu pracovného úrazu alebo choroby z povolania zostala len vecná škoda a ostatné nároky sú upravené v Zákone o sociálnom poistení, pričom nároku za stratu na zárobku alebo stratu na dôchodku zodpovedajú nároky na úrazový príplatok (§ 86 a nasl. Zákona o sociálnom poistení), resp. nárok na úrazovú rentu (§ 88 a nasl. Zákona o sociálnom poistení), nároku na náhradu nákladov na výživu pozostalých [§ 204 ods. 1 písm. c) Zákonníka práce v znení účinnom do 1. januára 2004] zase zodpovedná nárok na pozostalostnú rentu (§ 92 a nasl. Zákona o sociálnom poistení) a podobne.

Od účinnosti novej právnej úpravy, t. j. od 1. januára 2004 o uvedených nárokoch (ako aj o ďalších úrazových dávkach uvedených vo štvrtej hlave Zákona o sociálnom

poistení rozhoduje Sociálna poisťovňa; jej príslušnosť na prejednanie a rozhodovanie v týchto veciach jednoznačne vyplýva z ustanovenia § 177 Zákona o sociálnom poistení, podľa ktorého na konanie vo veciach sociálneho poistenia sú vecne príslušné organizačné zložky Sociálnej poisťovne. Ide o konanie vo veciach dávkových v zmysle ustanovenia § 172 ods. 3 písm. a) Zákona o sociálnom poistení.

Právomoc Sociálnej poisťovne však nie je daná vo veciach nárokov na zvýšenie bodového hodnotenia sťaženia spoločenského uplatnenia v zmysle zákona č. 437/2004 Z. z., lebo z tejto osobitnej právnej úpravy vyplýva, že o týchto nárokoch rozhoduje súd (§ 5 ods. 5 citovaného zákona).

Právomoc Sociálnej poisťovne nie je daná ani na rozhodovanie o nárokoch na náhradu za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti alebo pri uznaní invalidity alebo čiastočnej invalidity, na náhradu za stratu na dôchodku a na náhradu nákladov na výživu pozostalých, o ktorých treba rozhodnúť podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003 (§ 272 ods. 5, ods. 6 Zákona o sociálnom poistení), lebo o týchto nárokoch rozhodoval vždy súd ako o sporej pracovného vzťahu (§ 7 ods. 1 O. s. p.).

V zmysle novej právnej úpravy sa o týchto nárokoch už nerozhoduje, resp. právna úprava ich už neoznačuje ako odškodniteľný nárok; namiesto nich prichádzajú do úvahy príslušné vyššie uvedené renty. Podmienky na priznanie príslušných rent sú iné v porovnaní s náhradami za stratu na zárobku a v konečnom dôsledku ani výška renty sa nerovná príslušnej náhrade za stratu na zárobku (renta je spravidla nižšia). Za týchto okolností by názor, podľa ktorého príslušnosť súdu vo veciach nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania uplatnených na súde do účinnosti Zákona o sociálnom poistení nie je daná, v konečnom dôsledku znamenal odmietnutie spravodlivosti (denegatio iustitiae), čo je v rozpore s článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Na to, aby bolo možné takto začaté konanie na súde v zmysle § 103 v spojení s § 104 ods. 1 O. s. p. zastaviť a vec postúpiť Sociálnej poisťovni, musela by byť v Zákone o sociálnom poistení ustanovené, že Sociálna poisťovňa rozhoduje nielen o nárokoch, ktoré vznikli podľa tohto zákona, teda Zákona o sociálnom poistení, t. j., ktoré vznikli od 1. januára 2004, ale aj o nárokoch, ktoré vznikli skôr, za podmienky, že o nich nebolo do nadobudnutia účinnosti citovaného zákona právoplatne rozhodnuté. Takéto ustanovenie sa

však v citovanom zákone nenachádza. Taktiež by mohol súd postúpiť návrh, resp. celý spis Sociálnej poisťovni, ak by mu takúto povinnosť ukladalo prechodné ustanovenie Občianskeho súdneho poriadku. Takéto ustanovenie sa však v O. s. p. nenachádza. V zmysle 2 ods. 2 ústavy môžu štátne orgány – teda aj súd, konať len na základe ústavy, v jej medziach, v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Ak preto žiadny zákon neustanovil, že o nárokoch, ktoré vznikli do 31. decembra 2003 (ak o nich nebolo právoplatne rozhodnutej má konať Sociálna poisťovňa (čo by bola výnimka zo všeobecnej právomoci súdu v pracovnoprávných vzťahoch zakotvená v § 7 ods. 1 O. s. p. in fine), musí konanie začaté na súde dokončiť súd.

Dôsledkom vyššie uvedených skutočností je ďalší záver spočívajúci v tom, že vo veciach nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania uplatnených na súde (a teda ja vzniknutých) do 1. januára 2004 je daná právomoc súdu.“

Pre účely zachovania princípu právnej istoty po prijatí stanoviska č. 27/2006 jednotlivé krajské sudy, resp. senáty najvyššieho súdu rozhodujú v otázke právomoci všeobecných súdov pri rozhodovaní o nárokoch vyplývajúcich z pracovného úrazu a choroby z povolania jednotne. Od takéhoto jednotného rozhodovania sa odchyľuje senát 4 Cdo, ktorý rozhodoval aj vo veci sťažovateľa.

Ústavný súd poznamenáva, že samotná skutočnosť, že súdne rozhodnutia musia nastoľovať stabilný stav, neznamená, že judikáty najvyššieho súdu, resp. stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov sú nedotknuteľné a nemôžu byť zmenené a súd sa od nich nemôže vo svojom ďalšom rozhodovaní odchyliť. Nesmie však pritom postupovať spôsobom, ktorý by znamenal svojvôľu. Takáto zmena v rozhodovacej praxi súdov musí byť odôvodnená a súd by mal predovšetkým poukázať na svoju predchádzajúcu prax a podrobne odôvodniť, prečo starý spôsob rozhodovania už nie je vhodný. Zo strany najvyššieho súdu vo veci sťažovateľa však o takýto prípad nešlo. Právny názor vyslovený v uznesení najvyššieho súdu o tom, že dňom 1. januára 2004 prestala existovať právomoc súdov na rozhodovanie o uplatnenom nároku na náhradu škody z pracovného úrazu a choroby z povolania, pretože od účinnosti zákona o sociálnom poistení o týchto nárokoch

rozhoduje Sociálna poisťovňa, vyslovil senát najvyššieho súdu 4 Cdo už vo svojich rozhodnutiach, ktoré predchádzali prijatiu stanoviska č. 27/2006.

S poukazom na napadnuté uznesenie najvyššieho súdu a stanovisko č. 27/2006 ústavný súd konštatuje, že v danom prípade došlo k porušeniu princípu predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, a tým aj k porušeniu zásady právnej istoty.

Najvyšší súd totiž v sťažovateľovom prípade rozhodol odlišným spôsobom ako prv v prípade skutkovo i právne obdobných veciach bez toho, aby v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol argumenty, pre ktoré bolo v danej veci rozhodnuté v rozpore so stanoviskom č. 27/2006. Argumentácia najvyššieho súdu musí pritom byť spoľahlivým vodidlom pre obdobné situácie aj v budúcnosti. Okrem porušenia zásady právnej istoty najvyšší súd zároveň zanedbal svoju zákonom ustanovenú povinnosť pri zabezpečovaní jednoty rozhodovania.

Odôvodnenie uznesenia najvyššieho súdu takéto závery neobsahovalo (najvyšší súd vo svojom rozhodnutí nepoukázal na stanovisko č. 27/2006 a neuviedol, prečo sa od neho odchýlil). Možno preto konštatovať, že najvyšší súd sa v danom prípade dostatočne neriadil ustanoveniami § 167 ods. 2 v spojení s § 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), a v nadväznosti na to možno uzavrieť, že uvedené uznesenie nemá dostatočné a objektívne (presvedčivé) odôvodnenie, ktoré je podstatnou náležitosťou každého súdneho rozhodnutia. Riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné. Podľa názoru ústavného súdu však predmetné rozhodnutie uvedené atribúty nespĺňa.

Avšak aj v prípade, že by najvyšší súd poukázal na stanovisko č. 27/2006 a uviedol dôvody, pre ktoré sa od neho odchýlil, ústavný súd zdôrazňuje, že v materiálnom právnom štáte sa od všeobecných súdov vyžaduje, v prípade, že došlo k zmene rozhodovania, aby súdy v ďalšom konaní o obdobných veciach rozhodovali v súlade so zmeneným právnym

názorom. Za situácie, keď iba senát 4Cdo by v ďalších prípadoch, ktoré sú totožné s prípadom sťažovateľa, rozhodoval tak ako v napadnutom uznesení, a ďalšie senáty najvyššieho súdu by rozhodovali v súlade so stanoviskom č. 27/2006, dochádzalo by takýmito rozhodnutiami k porušovaniu zásad právnej istoty.

Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením najvyššieho súdu.

III.

Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší. Na základe citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde preto ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu a vec mu vrátil na nové rozhodnutie. Najvyšší súd bude v danom prípade v súlade s ustanovením § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde viazaný právnym názorom ústavného súdu vyjadreným v tomto náleze.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 14 ods. 1 písm. a) a b) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to po 120,23 € za 2 úkony vykonané v roku 2010 a režijný paušál 2 x 7,21 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky), suma bola zvýšená o 19 % DPH, t. j. 303,31 €. Náhradu trov konania za stanovisko k vyjadreniu predsedu najvyššieho súdu ústavný súd sťažovateľovi nepriznal vzhľadom na to, že toto podanie nemalo vo vzťahu k rozhodnutiu ústavného súdu žiadnu relevanciu.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, je potrebné pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. novembra 2010